

Току районун «Совет Тыва» колхозунун отчет-сонгуудайгы туралыгына колхозчулар ажал-агыл чымында чедип алдыган чедишкенини, артындагы орунгалымни, күш-хүннеринин түндөсүрүн чугалашканын.

Бо чымын ол колхозтуң кезигүүсүнүн бир күш-хүнүңгө-ле 13 рубль 20 копек оңашкан, ол болза, эртен чымындаан 2 рубль хөй болуп турар. Колхозтуң

нитта акша орулгазы 1 миллион 500 муң рубль четкен азы эртен чымындаан 250 муң рубль хөй болган.

Отчет-сонгуудайгы хуралга Каз-Хем районун «Тере-Хөл» колхозундан келген аялчылар олуршкан. Олар «Совет Тыва» колхозтуң аял-тымыш ажалымни дуржулгазын биле танышкан. «Тере-Хөл» колхозунун төзөлекчилеринин мурундан эш Очур чүе чугалашкан.

чылар-биле колхозчулар арасында ажалымни дуржулгазын олуршкан.

Чурукта: солгай талазында он талай зыңче «Совет Тыва» көдө ажал-агыл эртенниң колхозчу аялчылары эштер: Чиганг, Эреговод, Дажирган, Дагбаж; Каз-Хем районун «Тере-Хөл» колхозунун аялчылары эштер Совам, Шоончуур, Шамшап.

Сөз М. Ф. Селинини.
Фотосу П. М. Гольцовтуу.

СТАЛИН АТТЫГ КОЛХОЗТА

Эш Сержин колхозка киреринин мурунда Монгун-Тайгага чурттап, мал ажалы кылды, малдык продуктунуң бөдүнү арта-биле бүдүрүп, чер ажалы барыла билбес чоран. Колхозка кирген, артындагы ажалына идишпейлги кирди, оңашкан ажалына аял-сеткилдиг ажалы, колхоз баштаар черинге мактадыл келген.

Кызыл-тас безин танывас чыгыш чоран эш Сержин ам колхозта хлеб быжырычы болган. 1957 чымын аял-ынден бөөр хлеб быжырыл, бо арасында колхозчулары эш шынардык хлеб-бала тавдырыл келген.

Номчукчуларның бижиң турары

Сут-Хөл районун Алдан-Маалыр чеди чыл школаның коллективни келир өөредилге чылынга белеткел ажалын чоруда берген. Школаның сөптөлгөни, столоса болгаш чаа чунар баянчы коллективтин күнү-биле кылып. Туаг материалын 6 кижи белеткен турар. Олар ам 40 кубометр амыг ышты кезип белеткенир.

М. ДАДАР-ОЛ.

Эртен чыларда колхозка почта чедирилгези багай турган. Колхоз баштаар чери, партия организациясы комсомолчу эш Шадгыры почтачыга кирген соонда почта чедирилгези дык экишкен.

ССРЭ-ниң Дөдү Советинге сонгуудалар үзүндө СЭКП ТВ-ның февраль Пленумунун доктаалын колхозка танываш турар үеде, эш Шадгыр колхозчуларының чагылаларына, чагаа-бижиңтерин үзүктөшкенин чокка чедирип берип, ырак бригадаларга, фермааларга почтаны мөдөлдө ийн кыап чедирип, колхозчуларга солун беседалары кылды берип турар.

Бай-Тайга районун «Малчын» колхозунун малчынары Серз, Айыш, Биче-оол, Опан, Бегзи, Очур, Дүктүүшөй олар 900 амыг чаш хураганнары бүрүн доруктуруп турарлар. Моон сонгаар теурур чаш хураганнары чидирит чок камгалап алып дээш бүгү хемчеглерни малчынар ап турар.

Х. АДЫГ.

1958 ажал-агыл чымын социалисттер чарыкта алган хүлээлгезин эш Сержин амырларда боттандырып турар. Адыз 3 тонна эки шынардык хлебти быжырап тургаш, январь, февраль, март айларда амыр күөстөвөн.

Эш Сержиниң быжырган хлебин ыракта фермааларга, бригадаларга колхозчулар үзүктөшкенин чокка ап турарлар.

Коллективтин белен чедирип чоран эш Чамыр ферманың ажалыкчыларында иштиги, даштыкына байдалык дугайында беседаны кылды берген.

Х. КАРА-ООЛ.
Бай-Тайга район.

Өвүр районун Солчур чеди чыл школаның башкылары Коммунизмче орун» колхозтуң кадрчызы Нечилдин кыштаанда 600 хөй ийер ижазының иренинин хооруп бергенер. Ол колхозтуң малчынары Эмишкен, Санчы 393 анык, хураганны чидирит чокка камгалалганнар.

К. ДОНГАН.

ШЕФЧИЛЕРНИҢ ДУЗАЗЫ

Өвүр районунун коллективни «Торгалыг» колхозтуң Кош-Терек сүт-баран фермазын шөртөн турар. Коллективни фермага оюн херекселерин, чунар болгаш хөп чүр савааныр, азыланын, марла болгаш өзөн номнары садып берген.

Коллективтин белен чедирип чоран эш Чамыр ферманың ажалыкчыларында иштиги, даштыкына байдалык дугайында беседаны кылды берген.

Ч. МОНГУЛ-ООЛ.

Мал кыштагладышыкынын чедишкенини доозар

Областың көдө ажал-агылдың ажалыкчылары чонун кажи бүрүңгө оңаштыр эвт, сүт болгаш саржа бүдүрер талазы-биле АКШ-тың эч чокку чыларда чедер деп бүгү уаучу оругалык чедишкенини шиттирээринин херезинге талент салымшыкыны кылар дөөр көстүп көрбөн политиктиң күчүрүшкү-биле болгаш күш-ажалык идепей-биле демисекши турарлар.

Фермаалар ажалыкчыларының өрөшүдүргү күш-ажалымни, партия, совет болгаш көдө ажал-агыл органдарының дүрүктүрүшкенин организакчы ажалымни түндөлдө бо чымын ийн айларынн дүрүктүрүшкенин областа сүт саалды өртөн чымын ол-ла үзүндөн хөй болган. Бай-Тайга, Барыин-Уеиңик, Сүт-уя болгаш Би-Хем районнарың колхозтар, ол ичинде «Межегей», «Бармык» советтар 1957 чымын ийн айларында турганнага болзага бо чымын сүт саалдызын 25—70 хуу көүстөкшөр.

Тарыхчылыгы өвөс байдаллар туралык хөй-хөй колхозтарда, илангыя барымын талазы районнарың колхозтарында мал ыштагладышыкынын өртөн чымындаан дөөр организастаттылган, уаг малдык хорамчаны өзөш болуп, чаа мал хөй камгалал алдымып турар. Иччала-ла төл болгаш муруну районнарың өзөн хөй колхозтарында чедер-баламын ханьырбаны-биле, ала докшылган уаг хар болгаш хөртүктөшкенин оюганы-биле холбаштыр мал кыштагладышыкынында күженишкенини байлап тургустунган. Мал, колдууна хөйлар уаг хар алаандан өрт тип чину аржаж болган, а белеткөө мал чедери бир өвө малды кыштың өгө үзүндө тургузу азырала тургускан болза чыгыш айыл-даа херекселгити четнес турган.

Эртен районун колхозтарының болгаш район организасталдыкының уаг тургучулары тургустунган байдалык шымы-биле үнөшөп көрүп, өзөн чугула сонгарлаттымас хемчеглерни чы, малдын

бөш саны камгалал алдырың демисек-диче чугула малчынары өвөс, харын районун бүгү чонун база көдүрүп үнүрөгөн. Районун колхозчулары ала-берге кыштагладышыкында өзөш чидирлери үнөр болгаш мал ажалым хөжүдериңиң иланым күөселер дөөр ам барык 6 ай иштане демисекши турарлар. Он-он муң баш малды арый чуга харыг, эки өртүгү өдөрларже өмүрү, 20 муң мал кирер түр кажаларын туткан. Районун күш-ажалы кылар чонунун дөч кезинде төл хөй мал кыштагладышыкында ажалдан турар. Хүн-бүрдө орунма-биле азыттын 140, тракторун 8 дайылдары, 500 амыг ийн хүүректит кижилер хар ажер амыга үнүр турар. Тус-тус оларларже он-он тонна бөдүн болгаш еон центраттык чедериңиң сөөктөс, районга оларларын харын аштар болгаш мал чедериңиң сөөктүр бригадаларын тургускан.

Өнө аңгыла мал ажалыкчыларының амырлар байдалык болгаш культурану ланьырлагының уаг күчөөнөй салдыган. Иракки оларларга хөйжугарга алыш-ченин, бирги чергениң чугула бараннары, олар чүдүлү чедериңиң берип турар. Медцина, ветеринария ажалыкчылары, яны алпараттардык кинемеханиктер, салыкчылар болгаш агитаторлар соостатып тускай бригадаларын тургускан. Олар малчынарга барып, боттары-ның оңашкан хүлээлгезинин айыл-биле оларга чогуур дузаны чедирип турарлар.

Районун колхозтарында ай санында чей көртүлгери дөөр малчынарга материал талазы-биле мактал шаңдалды тургускан база мал ажалымга чалга кижилерге оларның буруу-биле малга көрүл болганы дөөр материалдык харым-салганы оңаш турар. Мал кыштагладышыкынын байдалык болгаш алдыган хемчеглерин түндөлдөрдүн дугайында колхозтар даргаларының бөш чокутук информативын доктааткан. Хемчеглер алдымып турга-даа, кыштагладыш

жүргүзө чедир-ле оон хоозун чугазыңга районун чамдык удуруткучулары деген турганнар. Колхозтуң отчет-сонгуудайгы хуралында «мал эки кыштаган турар» деп өтөс меделген, а херек кырында иччарада фермаалар мал массалык өлүп, хорамча түс-чүс баш болуп турган. Бир эвөс СЭП райкомунун секретары эш Беринди, райкумон дарганы эш Волгат, район төвүнүн чанында турар ол колхозтуң хөйжү бригадаларында чыгыш калган чедип, хөйжугар-биле сүмөшкөн болза өрте-дээр хемчег алдына бөөр турган. Хөйжугар И. Норбу, Биче-оол, Серге, Волков болгаш өскелер Кара-Чырада хөйларын өскө оларларже көүрүр дугайы баштаар черге хөй уда савадан келгенер. Районун чамдык удуруткучуларының киргүчү тодагай ажал-херектен хооручач болгаш винитинин малыңды баш санын камгалал алыр талазы-биле сонгарлаттымас айтырыгынын шиттирээрини кыри-биле көөр чоруу амыг чедир мал кыштагладышыкынын аар-бери байдалынын көл чыдаганы болур. Районун колхозтарында мал чедериңиң чарыгдалымни болгаш малдык хорамчаның үчбүрө кылбайн, малдык денгелдениң база оларларын байдалы тодаратпай турар.

Уаг-Хем, Чөн-Хемчик, Өвүр болгаш чамдык өскө-даа районнарың өзөн хөй колхозтарында мал чедери бар болгаш хар уаг эвөс болганында мал кыштагладышыкыны уаг бергедөшкенини өвөс эрттип турар. Иччала-даа эвт-сүт ұлганышкыны мал, илангыя инектер эки чедериңиң-биле хандыртпаймы, биче продукттуг мал-биле бир дөмөй оларлар турарында күш-деңгелде база куулап турар. Илал турга-ла сүтүр малга белеткөө силос онгарларда болгаш траппедер ажалыктың ийн чыдап чүрү бар. Ол районнарда сүт саалды эртен чымын денгезерге куулап турарының уагыру илал.

Чамдык районнарда мал ажалымга үчтү, өчтүтү багай тургускан, малдын чарыгдалымга болгаш немешкен чаш төгө акт тургускан, азы ол ажалы уаг ооздадышыкың чорудуп турар, малды дугаарлаар, демдектер ажал чорутту-

СЭТА-ның медегелели

Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин Совет Эвилелиниң чыгыш талаан соксадрының дугайында 1958 чымын март 31-де ССРЭ-ниң Дөдү Советинин хүлээп алган төөгүлүг шиттири делегейниң хөй-нитизиниң кичээлгезинин төүндө турар болгаш ону бүгү чурттарда изинбиле чүдүлгүзүңүп көрүп турар.

Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин соксаткан, Совет Эвилели ядролуг чепсектин шезэшинерин бүгү-ле чурттарга соксадрының өзгезин салган болгаш уууткаашкыны атомнуг дайынның аймылдык кыжанында кижэ төрөгелетениң алдырының орун ажиткан. Уаг курүүлериң бирээзиниң илереткени ол чаагай инициатива чепселенишкенин дүжүрениң ажиткыны дугайында медегелесер кыларында атомнуг дайынның аймылдык кыжанын бичеселдеринин хөжүмү практиктиң башылар кыларың шилчир дугайында айтырымы өскө-даа курүүлериң мурунга, бирги азычегде ядролуг чепсектиң бөөр турар курүүлериң мурунга салып турар.

Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин Совет Эвилелиниң соксады и-нын дугайында ССРЭ-ниң Дөдү Советинин шиттири-биле холбаштыр АКШ-тың Курүне департаментиниң ол шиттириңиң канчаар көрүп турарының дугайы чугалаан турар тускай медегелелин чартаан.

Илетир-ле бачым далашым-биле кылдыган ол медегелесе Совет Эвилелиниң «ылган базымныга бүзүрөс чорукту өскүдериңиң оралдажымшыкы кылдымып турар болгаш шында-ла өздере чепселенишкенини, атомнуг дайыга белеткенириниң уаустарга буруу шалтырып турар политиканың уламчылдарыңче кыйгырып илереткенин турар.

Оон-биле холбаштыр СЭТА даразында чүдүлү медегелери-биле төлөөзөткүрген. Бүгү уластырин салгымын човадып турар эвөс сонгарлаттымас чугула айтырымы—атомнуг дайынның аймылдык кыжанында кижэ төрөгелетениң алдырының айтырымы херек кырыга шиттирээр эгезээр деп Совет Эвилелиниң сеткилдик амыг күзелиңден кылган тодагай базымны АКШ-тын Чазаның талазында иччара көрүп турарында ССРЭ-ниң уаг турар бөлүктери хомууданын илергейдеп турар.

Дыкка шугулаашкыны болгаш маргышымшыкыны өскүдүп турар Курдепартаментинин ол медегелеси Вашингтонда айттып турарың буугаар көрүгө президент Эйзенхауэриниң чөпсүңүшкү-биле кылдыган дээринге Совет Эвилелинде ажал ханы-биле хомулап турар. Курдепартаментинин медегелеси Совет Эвилелиниң инициативаны АКШ-тын Чазаның деген кир болгаш болуун азычегде атомнуг база водородтуг чепсекти шезэрин соксатканын оон-биле уластырып аразында тайдым кыжыларын уаг херезинге болуун салымшыкынын кирер хөөнүнүң дугайы херекселерин турар деп чүе оңа-ла хөм калыңыг бөпү турар-дыр.

Курдепартаментинин медегелесинде киргек чыдактар салгымы-биле өгөзгөрүшкөчүлүк шилчигип, иччарага Совет Эвилелиниң кылган базымныга чигишкенини кирер деп оралдажымшыкы, ядролуг шенелесерини соксадрыңга инициативаны илергейдэн чуртту амыг басырларын дээр оралдажымшыкы болза, уластырын негелесерин тооп көрүндө болгаш ядролуг чепсек-биле дүжүрүшкөн чорудары соксадрында ам-даа ойталап турар АКШ-тын тургун илетир-ле шыныктырар орунгалым деп чүвөн эскерип каары берге эвөс.

«Кылап көрүнүң каныг-даа системаны чөк» болдалар дугайында медегелелиңе иланым болбас деп АКШ-тын Курүне департаментини медегелен турар. Иччала-даа атомнуг болгаш водородтуг чепсекти делегейиниң кандыг-даа кезээне канчаар-даа шылаарга, ону эскерип, медегелес алыры белен деп чүвөн эртем балдыккан, ону АКШ-тын президентини Эйзенхауэр бөш чокта чаа хүлээп көргөн болгаанда илалдык бадыткаалары кыларың каныг-даа барындаа чөк дээрзи АКШ-тын Курдепартаментининге билдинмей бэрл болбас. Оон аңгыда, Совет Эвилели ядролуг шенелесерини соксадры дугайында хүлээлгезинин салгытын турарың хылар делегейиниң эргежок чугула контролон тургустуруга чүгө далаалал уурул-данын турар эвөс, харин, бир эвөс шезэшинерин соксадры дугайында дүжүрүшкүчү чөгүрү курүүлериң аразында чедип алдыган турар чүе болза, контролдуң илалдык системаны тургустуру болу саналдаан деп чүе эки билдинер болгай Иччала-даа хугбай чүе чүе дээр, АКШ-тын Чазаның атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин соксадрында илалдык соксаддыкыңга контролду тургустуру-даа күзөсейн турар зире бөпү турарында болур-дур. Чүдүлгезин херек кырында байдалыңга-даа, эртемниң көрүзүкел бадыткааларыңга-даа чөрүжү тууар чыдактары кирип турары оон өскээр тайылбырлап болбас.

Айтырымын утка-шынарында, атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин дөп-доран хоруруунуң орунгалым болуун канчаар көөр чоруун илередиң толдардырында билгаларың оралдаштышкан. АКШ-тын Курүне департаментиниң болуун медегелелиниң улаг кезини чепселенишкени дүжүрениң айтырымы КНО-нуң медегелелини чугалаалык көөрүңге кады ажалдажышыкыңга Совет Эвилели ойталап турар деп кылдыр бадыткап көргүзгөргө холбаштыр турар-дыр. Иччачымыга херек кырында фактылар-биле хениг-даа таныш кижилер байлап сүр дедир боор турар дээрин биле каар. Чөгүм-на харын Совет Эвилели чепселенишкени дүжүрениң айтырыгынын талазы-биле тодагай саналдары КНО-га чугалаалык көөр кылдыр хөй-хөй чыларын дүжүрүшкөн таарыштыр чыгыш талаанчык ажиттар азы артык эргелер тып алар дүн чугула-биле хениг-даа херек кылдынып болгаш курүүлериң кылы-бирээзиниң айыл чок чоруунуң эрге-ажымшкынын куу көрбөн. Эндере чепселенишкени соксадрыңче, ядролуг чепсекти бурун болгаш чугаа чокка хоруучуңе малаыг улаган канды-даа сагалдар доозасы чамдык курүүлериң алба-далым буугаар КНО-га шыгатырыл келсе чорук Совет Эвилелиниң буруу эвөс-түр.

Чепселенишкениң дүжүрүшкөн талазы-биле чугалаалыкыңнарада тургустунган байдалы дугайың салгыш човап турар болганда, Совет Эвилели, тайгыны иччачымыг өскө-даа хөй-хөй курүүлери-биле бир дөмөй, чепселенишкени дүжүрениң айтырымы шиттирээринин оруктары, илангыя барымын талазы курүүлериң шериң боттарынче кир тырттырган чурттарыңа колдаар чоруу бар болур чөпсөкчүлүк тургузуп турган, моон сонгар-лаа дугаарыңа бодол турарларга өөрлөжү шыдаас.

Совет Эвилели, өскө-даа хөй-хөй курүүлери-биле бир дөмөй, чепселенишкени дүжүрениң талазы-биле дүжүрүшкөн чедип аларын чигедеринче чүктүрүшкан, КНО-нуң чепселенишкени дүжүрүшкөн талазы-биле Комиссияның составында олут-тарын ден кезини социалисттер чурттарга болгаш барымын талазы курүүлериң шериң бөлүгүнө кирбейн турар эске курүүлериң тымыскан турары саналдап турган, Иччара көөр чоруктуң ботунуң кым-даа хүлээп көрбөн бары шыдаас. Иччала-даа, Курдепартаментиниң медегелесинде ам көөргө, АКШ чепселенишкени дүжүрүшкөн талазы-биле чугалаалыкыңнары эрти орукче идиңтерин оралдажып турар-дыр, ол орук дүжүрүшкүчү чүгө чедирбес эвөс, харын сүр дедир, курүүлериң чепселенишкени көстүп көрбөн улаг кезилгелерде чедер болгаш чурттап эртинген хуу буруу өдүмүг атомнуг болгаш водородтуг чепсектин санын улам көүдөлдөр кире иланг байлага делегейниң чедир ийик. Чугалаалыкыңнарың киржичкелериниң хөй нурууу чепселенишкени дүжүрениң эвөс, харын илалдык чепселенишкениң күтселдеринге сонугаалды курүүлериң буула иланг оруктун кайы бир үрө түнөл чөк болгаш аймылдык чөпү турарының дугайы КНО-нуң Комиссияның Блеткес комитетинге чепселенишкени дүжүрүшкөн талазы-биле хөй чыларда болган чугалаалыкыңнарың дүжүрүшкөн чөпүр тода кылдыр чугалаан турар.

Совет Эвилели чепселенишкени дүжүрениң айтырымы шиттирээринин илал чалаалыкы бөпү турар болгаш ол айтырымын талазы-биле чугалаалыкыңнарың уламчылдарың эргежок чугула деп санал турар. Иччачын Совет Чазаны чепселенишкени дүжүрениң дугайында айтырымы болгаш сонгарлаалык болбас өскө-даа айтырыгыңа чугалаалык төлөө, курүүлериң эң бедик медегелер чөүлө хуралын эң дүгөр чыдактар дугайында иланг кирген. Чепселенишкени дүжүрениң айтырымы шиттирээринге илал болуп бүгү-ле чүдүлгезин болуун талазында кылдырыга Совет Эвилели белен. Атомнуг дайы өскөөн тавагында кижэ төрөгелетени кир тыртып болу дег буррашыкынын бөдүрбас төлөө, боудан-дан хамааржыр бүгү чүдүлгезин ол моон сонгаар-даа кылдыр деп долу шиттирелиң.

Совет Эвилелиниң тургузу илалдыг. Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин бүгү-ле херек соксадры дугайында айтырымы шиттирээрин кылдып уламчылдарың дээр уластырың турар-оруктарың херекче албасы ол болур ийик. Уре-түнөл чок дипломаттыг акылдажымшыкынын эвөс, харин чепселенишкени дүжүрениң талазында боттуг тодагай ажал херектери чорударың делегейин амыг байлап бүгү курүүлериң, бирги азычегде тайбынын салым-чөпү дөш кол харымсалыңа хүдээр улаг курүүлериң негер турар. Атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шылаарың чыгыш болуун талазында соксадры дугайында шиттириңиң хүлээп аларда Совет Эвилели чөгүм-на шак ону удурутла болдурган. Саалымнарың долгаланды бижиңилеп, маргалда-карыжымшыкыңнарым мурун медегелесерин кылды болур-ла, иччачымыга, атомнуг болгаш водородтуг чепсекти шезэрин соксаткан, ССРЭ уластар арасының дүжүрүшкөн чоруну кошаан дээрине чөлгаш дайынның айылмын дээрине чөлгаш салымшыкынын херек кырында кирген дээринин фактыны ол эскерип шыдаас. АКШ-тын болгаш Великобританияның чакаттары Совет Эвилелиниң ол инициативаны дөткөн болгаш ядролуг шылаалдарың база-ла соксаткан турарың олардан совет улус болгаш өскө-даа чурттарың уластыры манал турар.

Херектиң ужур-утказы ында

ХОЙ ЖУГА ИДЕГЕЛ

«Элегес» совхозун малчымы О. Шергин-оол хөй чыларын дүргүзүңдэ мал ажалы келген. Сөөгү ийн чыларда ол меринөс боттарарың эки алаап, казырып, оларның бирээнден-ле 8,7 кг дүктү кыргып ап турган. Совхозтуң дирекция чери оон мал ажалымга кызымаан көргөш, тус-тус ко-

даннара арган хөйларын чыгыш черге белетип, тускайлап ажалың хөйжуга сүмөсөн. Иччачан ол хөйжү дирекция чериниң сүмезин хүлээп алгаш боттаандыра берген. Тус-тус хөйжугардан бөдүртүп экедидирген, арып бакыраан, чер оларыңа четпес 300 меринөс хөйларын ол

майн, бир илалден өскө кижиге хүдээдн бээрде акт тургустунмайн турар. Уаг-Хем районун Ленин аттыг колхозтуңга 1957 чымыда 570 баш карадалан иланг-бүрү малдарын өзө-ла үндүр бажыны шың эвөс.

Уаг-Хем районуң инициатива-биле мал эзелен турган кижилерден муң хере баш мал туулап турар.

Бо чымын бисте кыш үзүмдүккөн, а хөй-хөй колхозтарда ам мал чени төнүп, оларларын хар дугалаштыпкан. Ам бүгү районнарда мал массалык-биле өздөн турар, он аңгыда малдын хөй нурууңун күш-деңгел кышкы үеңдэ дүргүзүңдэ куулаан.

баш саны камгалал алдырыңың көл чүдү оларларын шың ажалыңа, оларын харын далбылар болгаш хүүртер-биле эжери болуп турар. Оон-биле кады чаа оларларже сайтаран малдарга түр кажаларын тудары чугула.

Чамдык черлерде, илангыя малдын өлдөшкенин түдүктөп турар болгаш хөйжугарга дуаалык салмаңдыктерин (хураган азыраар кижилериң) үндүрүп бөрбөн черлерде малдын чаш төдүн бурун камгалал албайн турар. Хөй ажалында дүжүртүп чымында—оолашкынын чоруп турар болгаш ону чедишкениң чорудары мал ажалым хөжүдериңиң планын күөселериңиң үндөсүн болур дээрин ажал-агыл-ларың удуруткучулары биле алаа чөгүрү. Чаш малды чедериңге, ажалыңа четтир кижилериң хөй ажалымни фермааларыңе чорудары эргежок чугула.

Өвүр районун «Торгалыг» колхозта А. Балдынин, «Коммунизмче орун» колхозта С. Биче-оолун болгаш Шаратайын хөйжү бригадаларында малдын чаш төдүн бурун камгалал алыр дөөс бүтү-ле «сикчилер алдымып, бир эвөс илалдык сүдү четпес болза хураганны өскө хөйга чыгыштырып, кылмаал уурак, далгал килел-биле чедериңиң, илал кижилер хөй чыларда ажалыңа келген боттарыңны тургустууга ажалыңа шылаан, күштерин харамнашайн ажаллап турарлар. Иччачын ол бригадаларда төртүңгөн чаш төл чыгыш-даа чидирит чөккө алдымып турар. Илал кижилер бисте хөй.

Барымы болгаш муруну районнарың колхозтарыңды удуруткучулары болза, сүт бүдүрениң буугуу хөйга амыр, эвт-сүт улаңымшыкының илалдык тургустууга азырала кирип, чедериңгезин, ажаллаң чөгүрү байдаларын оларга тургузу болгаш сүтүр илалдык бызаалыңа чедир оларга тургузу чорукту бөдүрбас болза чөгүрү.

Мал кыштагладышыкынын чедишкенини доозар дөөс бүтү-ле черлерге улам күженишкениң ажалдары, арта хемчеглерин алмыр негеттештир турар.

Н. КОҢГАР,
СЭКП обкомунун көдө ажал-агыл кылдының эргезелчиди.

Өвүр районун «Торгалыг» колхозта А. Балдынин, «Коммунизмче орун» колхозта С. Биче-оолун болгаш Шаратайын хөйжү бригадаларында малдын чаш төдүн бурун камгалал алыр дөөс бүтү-ле «сикчилер алдымып, бир эвөс илалдык сүдү четпес болза хураганны өскө хөйга чыгыштырып, кылмаал уурак, далгал килел-биле чедериңиң, илал кижилер хөй чыларда ажалыңа келген боттарыңны тургустууга ажалыңа шылаан, күштерин харамнашайн ажаллап турарлар. Иччачын ол бригадаларда төртүңгөн чаш төл чыгыш-даа чидирит чөккө алдымып турар. Илал кижилер бисте хөй.

Барымы болгаш муруну районнарың колхозтарыңды удуруткучулары болза, сүт бүдүрениң буугуу хөйга амыр, эвт-сүт улаңымшыкының илалдык тургустууга азырала кирип, чедериңгезин, ажаллаң чөгүрү байдаларын оларга тургузу болгаш сүтүр илалдык бызаалыңа чедир оларга тургузу чорукту бөдүрбас болза чөгүрү.

Мал кыштагладышыкынын чедишкенини доозар дөөс бүтү-ле черлерге улам күженишкениң ажалдары, арта хемчеглерин алмыр негеттештир турар.

Н. КОҢГАР,
СЭКП обкомунун көдө ажал-агыл кылдының эргезелчиди.

ГЕКТАР БҮРҮЗҮНДЕН 16 ЦЕНТНЕР ДҮЖҮТ ДЭЭШ

Барыш-Хемчик районнуң „Большевик“ колхозта

Хову бригадазынга политиктиг ажилды улам күштелдирер

Х. Семис-оол.

Бөлхөстүн хову бригадазының ажилчилериниң ортузунга партия организациязы политиктиг ажилды 1957 чыда багай эвес тургускан. Оң түнелдине тараа культураларының та бүртүздөн 13,4 центнер ортумак дүжүт алдынган. Областык колхозчуларының, МТС-тер, совхозтар ажилдакчыларының, көдөө ажил-агыйның тускай өргөмүндөргө 1958 чыда социалисттик хүлээлгөндө тараа культураларының гектар бүртүздөн колхозтарга 12,4 центнер дүжүттү алып деп айтыган. Ынчаарга бистин колхозтун тараажылары бо чылын гектар бүртүздөн 16 центнер дүжүттү өстүрүп алырын хүлээгенер.

Бо соруганы чедип азыра хову бригадазының вежлүгүнериң ортузунга политиктиг ажилды күштелдире чугула. Ынчангаш колхозта партия организациязы чыкы чакы тарылгага белеткелди үезинде тус-тус кижилериниң аразына чедир социалисттик чарышты калбарткан. Хову ажилына 7 коммунистерни, 21 комсомолчуларын быжылган. Олар боттары илелпейлиг ажилдашышаа, агитас-массазыг ажилды база чорудуп турарлар.

Шөдөргө өдөк төгери, үрезинерни чажар шынарына чедир ажилдап кылыры, үрүмө чөпсөк-хөреселдерни септээр,

Бедик дүжүт дээш ажилдар мен

Бистин колхозчулук кижилери ма-шина техниканы күжүгө даянып алган, бир деминг ажилдап, мурунда кишиниң салгынына бенин кирбес чораян ажилдары ша-даз четпейн кыла шаап ал турар. Мен ам 67 чылды харлап өрткөн бөлүмүз-даа, колхозчуларын аразына тура дүшпейн ажилдап турар мен.

«Большевик» колхозтун кежигүнүгө 1951 чылда кирген демден бээр хову бригадазына ажилдап келишим. Чыл белге тудум-на, бистин тарылгавыс улам чалтылып, өзүн ажаап ап турар дүжүдүсө өвүтөп турар.

Колхозта партия өгө организациязының

тараа урар саваларын белеткээр дөн шыкаш тус-тус ажилдары башкарып чорударын коммунистер Д. Ендан-Самбуу, Х. Дабы, К. Очур оларга партбөрө дааскан. Ол эштер уш ажилдарын СССР-нин Дөди Советинге сонгудаларың хүнүгө чедир доозар дөн хүлээлгөн ажи-хөрес кырынга организастан шыдаанар.

Часкы тарылгага хынамчалыг белеткел — бедик дүжүттү суурун салыр деп чүвени билгеш, өдөк өстүртүлгөсүнө Кудай-оол, Аучур, үрезин белеткээрине Доклак-оол, О. Биштек, С. Сүрөн болгаш өскөсөлөр көчүг илелпейлиг ажилдап, чарыштын мурунчалары болуп турарлар.

СЭПН ТБ-нин февраль пленумунун доктаалын күдөсүдирине чугула жүрү-дузалык барындааааааа, бистин колхозтун хову бригадазын комплексилг бригада кылдып тургузуп турар. Ынчангаш дүжү-дузалык бригадир Ендан-Самбууга уурган хову бригадазы-биле МТС-тиг биске ажилдап турган трактор бригадазы ам каттышкан бригада болуп ажилдаар. Бригадириниң дузалыкчысына трактор бригадазының бригадир техника талазы-биле тускай өргөмүң өш К. Сыргымай ажилдаар. Каттышкан бригада күш-ажылды шын организастанар, техниканы бедик бүтүрүчүлүг ажилдаар, ажилга улам чалгыс деминг болуп талазы-биле аралар мурункутуздан өрткө тургусту-нар алаар.

Хову бригадазының ажилдап турар тус-тус черлеринге агиткуудуларын үндүрүп, беселелерин, солун номчулазын чорудуп турар. Оон-биле калы чамдык үелерде агиткуудулар үмөйиң баар, солун номчулазы болгаш беселелер үзүктөй бээр таварылгалар бисте бар болуп турарын чөк кылыр керек.

Тарылгага бүтү белеткедиг киргеш, ону 8—9 ажил хүнеринде бедик агротехниктиг депкеге өрттерини хандырар дөш бригадазын кежигүнериң ортузунга агитас-массалыг ажилды чедир организастанар партия организациязының болгаш оң тус-тус коммунистериниң өң чугула сорулганы болур.

Х. СЕМИС-ООЛ, колхозтун партия өгө организациязының секретары.

Чурунта: хову бригадазының кежигүнери тарылга шөлүгө өдөк түрү турары.

ЭКИ СОРТТУГ ҮРЕЗИННЕР ДЭЭШ

Бедик дүжүттү өстүрүп алырынга агротехниктиг өскө бүтү кемчелдерден аныгыда чажар шынарына чедир ажилдап кылдынган эки сорттуг үрезинер шиттирлештирер.

Бистин колхозтун хову ажилының бригадазы сөөлүгү каш чылдарың иштине илзи бүтү сорттуг үрезинерни тарып, богай эвес дүжүттүрүп ал белген. Бир эвес эки ажилдап кылдынган хөрүгүнө тарааш, чайгы ажалганын чорудар болза, кызыл-тастың «Милитур-553» деп сорттунунга бүртүздөн 24—30 центнер дүжүттү өстүрүп ап болурун бистин дүжүдүсө көргүзгөн. Бир эвес ажаалга багырар болза оон эки дүжүт база алдынмас. 1955 чылда богай шынарыг ажилдаптынган черлерге ол сортту тарааш, сугарылга чорутуунамыстан бир гадан чүгө 4 центнер дүжүт алдынган богай. 1954 чылда өдөк-биле чемпионч-

80—90 хонукта быжар. Бир эвес суглүт черге тарааш, эки ажаал болза чиге-тарал-биле демей быжыл болур.

Устүнде түнелдерин көргө, бистин шөдөрүсөсө калың-даа сорттан бедик дүжүттү өстүрүп ап болур. Моон мурунда черин эки сайыратпай, хөрүгүнө өдөк төкпейн, сугарылганы чорутпай турган биске ол-бо сорттар таарышпасы деп турганмыс хей чүсө болганын практикага бүртүрөп бел.

База бир кол чүгү болза, үрезини чажар шынарына чедир ажилдап, иштин арылган чугайлаан черге шыкшаа, чажар мурунда хүнге чымыткан чажары болур. Оон аныгы үрезини гроноаан деп хоран-биле норма өзүгээр ажилдап чажары чугула.

Моон мурунда үрезини савалавай, ажаал черге өвзөлай төкөш, савалаарже уруп турганмыс өшкө шын эвес болган. Ындыг байдалга савалайын үрезин дамчы төвүтү черлеринге доозар, бөч-чам киргеш, тарааның түктүрүн совсалды, чажылганы шынарын баксырады, чамдык черлерни кургуп калптар чүгүдөр турган. Ам үрезиниң черге төкшөй, шөдөйлөөр, хааржыларга урар аларган бис.

Бистин бригаданың ажилчилери бо чылын СЭПН ТБ-ниң болгаш СССР-нин Министрлер Чөвүдөсүнүн бүтү көдөө ажил-агый ажилдакчыларына Кыргы-рынын хары кылдыр сорул киршир-ининг ажилдап турарлар. Ам арбайдан аныгы тараа культураларының үрезини чажар шынарына чедир ажилдаптынган. Арбай үрезини орон алыры чугула аларган. Бисте илширер, тараа урар савалар, тергелер болгаш айттык дериг-хөреселдери бүтү белеткеттинген. Часы хову ажилында кирер 22 азгыт дым-шандырары турар бис.

Бедик дүжүттү алырынга сугарылга улагу жүрү-дузалыг. Бо чылын тарымыр 1003 га пазыныстан 720 га тарааны ийи гдаа сугтарар, оон та бүртүздөн 18 центнер, оон иштине кызыл-тастан 19 центнер бедик дүжүт алып сорулга салдынган. Бо сорулганы чедип алыры-биле сугарылга бугаларының дөстөрине булга-тарын доварактарына тускай кижилер-ни үндүргөн. Олар чөпсөк чедир 18 кубометр буган доварактаанар. 1958 чылда тарымыр сугаттың черлерин сугарыкчылар Доклак-оол, Биштек олар 30—30 га черлерни ийи улаа сугтарар турган, га бүртүздөн 20 центнер дүжүттү алыры хүлээгенер.

Бригада өрте чажып тарымыр тараа культураларын 8—9 ажил хүнеринде чажып доозар сорулганы салган.

Куртофьё болгаш юнга культураларының тарылганын калбартыры, олардан бедик дүжүттү өстүрүп алыры база чугула жүрү-дузалыг. 22 парник оттарлары болгаш рамадары белеткөн бис.

Чөпсөк үрезинерни дарый тыптынар болгаш тарылгага белеткелди бүтү талазы-биле хыналдазын кылдып, чөпсөктер-ни доран чалдырарының кемчелерин алып бис.

Д. ЕНДАН-САМБУУ, хову бригадазының бригадир.

Д. Ендан-Самбуу.

кеш, тарылга мурунунун сугтарымын чоруткан 78 га черге бо сортту тарааны-ныстың түнелдине га бүртүздөн 43 центнер бедик дүжүт алдынган. Оон мыдай «Фильгия» деп сорттуг кызыл-таст көңөл-биле барык-ла бир демей шынарыг болган.

Моон ал көргө, үрезини эки арыла-лаш, хөрүгүн сайыратпаш, сугтар-гал черге чогуур өйүңе чажар болза тараа богай үнөр таварылга түрбөс болгаш харын эки дүжүт чугаажок алдынар.

Көдөйлөдүр кара-хөрүгүнүг черге тааржыр «Московья» деп сорттуг кызыл-таст өрте быжар. Ону өрткен чылын 63 гдага тарааш, ийи катан сугтаргалымын-тың түнелдине бир гадан 17,5 центнер дүжүт алдынган. Бо сорт Барыш-Хемчик районунун Эрги-Барык, Анягыт ишкан көдөө черлериниң хөрүгүнө көчүг тааржыр. Ол черлерге тараан соонда 120 хонукта бээр быжар, а иштик черлерге тарааш, суг-биле хандырар болза 90 хонукта быжа бээр.

Бистин колхоз кызыл-тастың «Тулун-14» деп сорттуг 1954 чылда 45 га черге тарааш, га бүртүздөн 12 центнер дүжүттү алган. Оон дүжүт үстүнде сорт-тарга чөпсөк-даа болза олардан өрте —

Н. БАЧЫЙ.

бөлгүнериң ажилын эзөөн ажилдап ап шыдаан. Уран-чүлү бөлгүнериң илжикчилери колхозтун фермаларына болгаш бригадаларына концерттерни көргүзүп турар. Клаб советиниң планын өзүгээр айда үштен эвезин өскө лекцияларын номчуп турар.

Ам клубтун уран-чүлү бөлгүнериң илжикчилери часы тарылга үезинде хову бригадазына концерттер көргүз-үрине белеткелди чорудуп турарлар. Клубта кино көргүзүп, концерттер, лекциялар, массалык өюнөр вежлөдөр болуп турар. Колхозтун тарылга шөдөрлери суурунун чанында болганда хову ажилдакчылары бодунун ажил эвез-чөөн өрттирген соонда клубка өзөп, бо бүтүчү көрүп болур арлаан.

Бистин клубтун совети колхозта партия болгаш комсомол организациязының дүң-чалтымы-биле уран-чүлүдүн азы-бүртү

Х. ОТУГАШ, колхозта көдөө клуб өргөлөкчиси.

Чурунта: «Большевик» колхозтун клубу. Аняктыр дымганга шагында часы тарылгага концерт белеткелди кылган тарар турары. Фото С. Комбуй-оолдуу.

Чурунта: үрезин арылганына хүнде ажил норманын 130—150 хуу күдөсүдүр турган хөрөөкчелер С. Серемаа (солгай таламын), О. Биштек, О. Чашамаат.

Доктаамал комиссиялар-биле ажилды экижидер

Чер-чер Советтеринге сонгудалар бо- (Сут-Хөл) ишкан кызымаккай ажилдап турар депутаттарын аттарын демделээр чугула.

Областуском чер-чер Советтеринге сонгудалар өрткөн үеден бээр Советтерин организас-массалыг ажилдарын экижидер, доктаамал комиссиялар-биле ажилды күштелдирер талазы-биле эзөөн буттуг кемчелерин ап белген. «Сонгудалар мурунга чер-чер Советтериниң депутаттарының өчөттөрү», «Чер-чер Советтериниң доктаамал комиссиялары», «РСФСР-нин көдөө Советиниң дугайында Друк» деп брошуралары, «Чалганы көдөө Советтин ажилының дуржулганында» деп плакатты тыва дыл кырында парлап үдүрүлөө. Бо бүтү болза, көдөө Советтериниң, ылангыч оларын чанында доктаамал комиссияларын ажил-чорудууларына практиктиг улагу дуза болур.

Аныгы үеде Тыва областың чер-чер Советтериниң 372, оон иштине район Советтериниң 66, көдөө Советтериниң 273 доктаамал комиссияларының составында инитип-биле 1255 депутаттар, 694 активчилер ажилдап турарлар. Бо хүнүгө чедир район Советтериниң 45, хоорай, суур, көдөө Советтериниң 242 доктаамал комиссиялары сессияларга болгаш күтүк-ком хуралдарына боттарың эдеринча илеткелдерин кылганын. Көдөө Советтериниң сессияларына 57 доктаамал комиссияларын ажилының дугайында өчөттөрүн дыйнаан.

Тулузун болгаш суур чаагай-шылдыгының талазы-биле Тес-Хем районунун Чыргалады, улау өрөдлөгөсүн болгаш культура-амыдыралдын талазы-биле Эркин районун Бай-Дар көдөө Советтериниң доктаамал комиссияларының (даргалары эштер Девай-оол, Кунчү) эки ажилдап турарын демделээр чугула.

Сут-Хөл район Советиниң улау өрөдлөгөсүн болгаш калың калыңдыктын, Эркин район Советиниң калың калыңдык болгаш культура-чырымышкын ажилы-ның, Кызыл хоорай Советиниң хоорай чаагай-шылдыгының, Шагаан-Арыг хоорай Советиниң улау өрөдлөгөсүн болгаш культура-амыдыралдын талазы-биле доктаамал комиссиялары (даргалары эштер Татыг, В. Лама, В. Куренёв, Тараканова) боттарының харылаан ажилдарын эки чорудуп, сессияларга, күтүк-комарга чугаалажыр айтырылар белеткээрине илелпейлиг киршип, эдеринча илеткелдерин кылмы база сонгудаларың чатгылары күтүдөр кемчелерин ап турарлар.

Ажилды чоңнар депутаттарының областы Советиниң 80 киж составыг 7 доктаамал комиссиялары тургустуулаан. Көдөө ажил-агыйның болгаш белеткелдериниң, бюджет-сад-хөөнүн база улау өрөдлөгөсүн болгаш культура-чырымышкын талазы-биле доктаамал комиссиялар (даргалары Х. Аракчаа, О. Чалма, О. Саган-оол) боттарының хуралдарын чылдырып, харылаан адырларын ийи-биле хыналдаарын план өзүгээр чорудуп, оларын түнелдерин хуралдарына чугаалажыр, облустускомга информацияларын, илеткелдерин үргүчү кирип турар. Ол комиссияларын кежигүнериңде эштер Балчың-оол (Чаа-Хөл), Х. Селек, Т. Байдоо (Бай-Тайга), Шей-жүк (Эркин), Сактагай (Чаа-Хөл), Силык

турар депутаттарын аттарын демделээр чугула.

Областуском чер-чер Советтеринге сонгудалар өрткөн үеден бээр Советтерин организас-массалыг ажилдарын экижидер, доктаамал комиссиялар-биле ажилды күштелдирер талазы-биле эзөөн буттуг кемчелерин ап белген. «Сонгудалар мурунга чер-чер Советтериниң депутаттарының өчөттөрү», «Чер-чер Советтериниң доктаамал комиссиялары», «РСФСР-нин көдөө Советиниң дугайында Друк» деп брошуралары, «Чалганы көдөө Советтин ажилының дуржулганында» деп плакатты тыва дыл кырында парлап үдүрүлөө. Бо бүтү болза, көдөө Советтериниң, ылангыч оларын чанында доктаамал комиссияларын ажил-чорудууларына практиктиг улагу дуза болур.

Ындыг болза-даа «Ажилчы чоңнар депутаттарының Советтериниң ажил-чорудуулары экижидер болгаш оларынч масс-биле харылаанын күштелдирер дугайында» СЭПН ТБ-ниң секретариатының доктаамалдык айттыган нөдөдө-лерин облустускомун-даа, район база көдөө Советтериниң-даа доктаамал комиссиялары ам-лаа ырактала чедир күтүспейн турарын демделээр керек.

Чер-чер Советтеринге болгаш сонгудалардан бээр район Советтериниң 70 ажил сессиялары чылган турда, аныг чугула 45 доктаамал комиссиялар эдеринча илеткелдерин кылганын. Областы чер-чер Советтериниң 372 доктаамал комиссияларының иштине чүгө 57 комиссияларын өчөттөрүн сессияларга дыйнаан.

Барыш-Хемчик, Бай-Тайга, Улау-Хем болгаш чамдык өскө-даа райбүтүсконнар доктаамал комиссияларын чөвүдө хуралдарын, семинарларын чымдырбайн, сессияларга, күтүк-ком хуралдарына илеткелдерин белеткээрине оларынч кежигүн-ерин кириштирерин хандырбайн, эдеринча илеткелдерин кылырын негөөнү турар.

Областы Советиниң чанында үлөтүр-нүп, харылааның болгаш транспорттун база хоорай, көдөөнү туулгарының, коммунал ажил-агыйның болгаш чаагай-шылдыгының талазы-биле доктаамал комиссиялар (даргалары эштер В. Карламов, Н. Намай) сессияларга болгаш күтүк-ком хуралдарына чыл дүргүндө чалгыс-даа айтырыг тургустууланар. Эш Карламовтуң даргаланы доктаамал комиссия өрткөн чылдын III кварталында ажил планын бадылап ала-даа, ол план чүгө саванын кырында өрткөн.

Советтериниң үндүргөн шиттирлерини күтүсөдөйи хынаар, сонгудаларынч чыгыларын күтүсөдирин организастанар ажилды чамдык доктаамал комиссиялар база четпес чорудуп турарлар.

Советтериниң күтүк-комарын доктаамал комиссияларга дөрт айткылаан бербеси черде билидир. Инчалза-даа ол комиссияларын кежигүнериң-биле буттуг ажилдап, оларын ажилында хүн-бүрдө дузалык турган, область, район, хоорай, суур болгаш көдөө Советтериниң чанында доктаамал комиссияларын ажилы чогуур негөөдөсүнө чедир эважидери чугула.

М. ОНДАР-ООЛ.

Облустускомун инструктору.

Ажаалга кассаларында чоңнуң салышыкыны өзүп турар

Коммунист партия болгаш Совет чазак чоңуң материалдык болгаш культурут амыдыралын чаагайжырар талазы-биле улау кемчелерин чорудуп турар. Чоңга несиа дузалыкчын бөдүткөн, эвезин ажил төлөвирин ажилчы албан-лазакчыларың ажил төлөвирин өстүренин, калың кергелдери баарынарыга өрткө-терин чыгытенин, бөлхөстөрүн болгаш колхозчуларын күргөсө дузаар / көдөө ажил-агый продуктуларының өрткөн бедиткени болгаш өскө-даа кемчелер чоңуң оругалымын кыла бедик кемчөлөгө чедирген. Оон тодарай чажан чоңуң ажаалга кассаларында салышыкының өздөсү керетилеп турар.

1954 чылдын январь 1-ден 1958 чылдын январь 1-ге чедир Кызыл хоорайнын ажаалга кассаларында чоңуң салышыкыны 7.470 муң рубльден 11.370 муң рубль чедир, ол-ла үеде салышкыларын саны 7570 киж турганмын 10.970 киж чедир өскөн.

Ажаалга кассаларына шыгжаткан рубль бүртүгү улау ажил-агыйн ажал-ландырарына база салыкчыларынч боттарына улагу дузалыг болуп турар. Чүгө Кызыл хоорайда ажаалга кассалары 1957 чылдын дүргүндө чоңуң шыгжаткан салышыкының хуузуна 243 муң рубльди санап берген.

Ажаалга кассаларына ашка шыгжаларының азы-бүрү аралары бар. Эң не-лештерөөн салышыкын болза боду негөө-рүгө чедир салышыкын болур, оон-биле калы хуусалык болгаш ойнашкынның салышыкына улагу черин эзеп турар. Бо чылдын апрель 1-де Кызыл хоорайга ийлашкынның салышыкының 51-ги тиражы болган. Тираж бүртүгө 1000 саннардан 25 саннар ойнашкында кир-жир, оларынч иштинде өрткөн чырык чылдын ортумак артышыкына 1 сан 200 хуу, 2 саннар—100 хуу, 2 саннар—50 болгаш 20 саннар 25—25 хуу хөмчөө-гө ойноп алган. Салышыкын хей болгаш үр хуусалык болгаш туулу-на ойноп алыш-кынның түңү хей болур. Чижэ, өрткөн 6 айда салышыкының ортумак арты хуу бүрү 1000 рубль турган болза, 200 хуу

ойноп алышыкына—2000 рубльди, 100 хууга—1000 рубльди, 50 хууга—500 рубльди немей ойноп алар. Ынчангаш салышыкының түңү 3000, 2000 болгаш 1500 рубль болу бээр. Ол тиражга обла-стың бүтү ажаалга кассаларында ойнаш-кынның салышыкынын санаар кыржыр.

Күрүн чөпсөкчелеринге бажидилге-лери соксатканы-биле колбаштыр чоңу-нун артышкыныг ашка хөрөгилерин шыгшамарже мобилизастанар соруга ажаалга кассаларының ажилдакчылары-нын мурунда салынган. Бо сорулганын күтүсөдүр талазы-биле Кызылдын тээ ажаалга кассасынын ажилдакчылары хоорайнын бугурада, албан организаци-язы черин салышыкынын санаар кыржыр. Чоңуң ортузунга салышыкынын ужу-рулузынын дугайында тайлыбыр ажилы чорудуп турарлар. Оон түнелдине чам-дык бүтүрүлгө, албан черлери (туйбу заводу, иштик керектер өргөлөй, балык училшөөн болгаш өскө-даа өскө) ажил-чың, албан-лазакчыларын күзелин барындаалар, оларынч салышыкынарым ажаалга кассаларында санаарыңе ши-нинип берип турар аларган, ол чорту ажилдакчыларга шаг үени камнап берип, чугула хөрөгилдерин садип алырынга, курорттарга, санаторияларга болгаш дым-шанга бажындарына баарына хөрөг-ил ашка хөрөгилерин чымп алырында дузалар турар.

Кызыл хоорайнын харылаа контора-рын чанында ажаалга кассасынын ажил-дакчылары (өргөдөкчи өш Осипов) ажилчы чоңуң ортузунга массалык тай-лыбыр ажилын чорудуп, салышыкының доктаамал өздөсүн чедип алган.

Оон-биле калы бисте ам-даа богай ажилдап турар ажаалга кассалары бар. Илангыч Кызыл хоорайнын мал ажилы-ның өштөлгөсүн чанында ажаалга кас-салынын ажилы сөгөөнү турар. Ажаалга кассаларының область өргөлөй ол касса-нын ажилын сөгдөр талазы-биле чогуур кемчелерин алыры чугула.

С. ДОМНИТ.

Кызылдын № 7173 төп ажаалга кассасының кол бугжалгара.

Бистиң чуртка күш-ажыл кезеде хүндүлүк

Калининиң өг-бүзөни аалчылар хүлөп алырына далаштың белектенип турган. Башкынын көрөжөн ээси чүп каан арыг аяк-савазын кымылдарын кымыл, жоглап улазыннар-биле шокарлап каан ак аржымал-биле база катан чоткап, а Семен Игнатьевич ажал шайы доостуру билек өрте чедип келгеш, бажынычын даштын ширбиң агазын, а оларның бачын уруглары боттарының ойнараттарына эмгелеп, секселен турганнар.

Чазактын өрдөп-хавызын алганы-биле холбаштар апаа байыр чедирер дээр Килининиң калы ажаллап турар эш-өөрү бо кезе оларның бажыныча көрөлөр. Ынчангаш өг-бүдө иштинин далаштың белектенип турары ол.

С. И. Килин бодунуң күш-ажылы ажал-чорудулганы бичиришкен тура агазын болгаш профивел кезигүүнүге 18 харымында кирген. Ол үеден бээр-ле ажаллап чоран черлерини профивелдиги организациаларының ажал-чорудулгазына шенкейлиг кырып келген.

1949 чылда Сарыг-Септин районунуң комбинатты тургустунарго ол апаа чазакныкчыл кырган. Сагыш-човангыр, ак-сеткилдиг аяк ажалчынын коллективтег кезигүүнери эргиде танымр кижизиндег хүлөп алганнар. Чып эргиде ову комбинатта профивел комитетиниң кызматчыны, оң сөзүндө даргазына сонгаан. Ажалчынын апаа көргүсүн иштелип ак-сеткилдиг күсөдиг, профивелдин сөзүндөгү ажалчыны ур уеан дургузунда ажаллаан. Комбинаттын ажалчынынын амдырал-чурттаалгазын хүн-бүрү сонуурган, оларның негеле, комудаларын дүргө шиттирээр болгаш күш-ажылың бичиришкен бидер, бүдүрү турар продукцияны шынарын экижидер дугайында айтырылганын профкомга, нийти хурага эш Килин үргүлчү тургузуп келген. Бүдүрүгө чериниң ажал-агыын көтүрүүнүге комбинаттың профивел организацианы улуг рольду ойнар турар.

Күш-ажыла кымылмай чазакныч бо үеин дургузунда бүдүрүгө чериниң мурнакчыларының бразияне сабатырып турар. Чазакны чекке келген чыгыларын аразында көрүчүктүг шифтар, газ-дөбөр болгаш оон-даа эске нарын керекселерин ол бүдүрүп турар. Чазакны ажал талзы-биле оң дургузунда улуг. Ову чедип алыры баштайгы үеде берге шыкш кылдыр сагындырып турган. Ынчангажон кымыл-даа ажалдан чажал дивес, күш-ажыла инак кижилер боттары-

ның күзелни ылавыла чедип алырлар. Төрөн чуртувун улам инакты чектелешкини дээр хөй чылдарың дургузунда туржуп келген галентиг күш-ажыл кижини кыдыг мергежилге өөртөс дээр! Оң дугайын С. Килин бодунуң амдыралыңдан чугаалап өрар.

— Ыштан кыдыг-ла бир чүвени чазакныча бичинмен туре ынак чоран мен. Ол сонуургал мээч чазакныч болурумга улуг идигни берген. Комбинатта ажалдан агазын мурнума бичирич чоран болгаш кыдыг-ла эки чазакныч билес турган мен. Эш-өөрүмүң дуза, сүмөңдөн ойталавайн чоран мен. Бергелер өөшөт эмес таваржып турган. Баштайгы үеде кыдыг бир керекселди кылып доолуп алырга хоочун бичирич келген, оңу холуп кааптарга сагышка арай аңгы-ла болур чүве. Ыччалла-даа четпестерин илеретчир кыдыг-даа ажалдың үрүтүңдиг болурунун кол үндөсүн болур.

Амгы үеде овашкан ажал-норманы доштаамал ажыр күсөдиг, анык бичирич чылдарың өрөдиг, калы ажаллап турар шитеримге дузалап турар мен—деп, дүр-жуталыг бичирич бодунуң ажалыңды дугайын чугаалап турар.

С. И. Килиниң ажаллап турар чехи комбинатта өки ажалдыг чехтериниң бирөөн. Чех дарааныга чех-биле социалистиг чарышка бири чериң ап, бо чылдыг бириг кварталыңды онаалганын чедипкиниң күсөдиг. Чехтер аразыга шилчир кымыл тукучугашты чазакны чех чартык чыл дургузунда бичирич-биле тулуп турар. Чазакнычларын коллектив чыгыс эп-сеткилдиг найырадыг, бичирич коллектив. Хөй-нигитиниң ажалыңа идеялиг кырып, дымшаныр кестүт үелерини чазакнычларын чөптү ажаллап турарын чехте азын каан диплом толаргай көртүрүп турар. Чехте боодага команда доштаамал ажаллап, оң кезигүүнери район болгаш область маргылдарына багай эмес көргүзүлгө болуп турар. С. Килин ук команданың үндөс чедирериниң бирөөн болгаш эки ажалың. Эрткен чымын область маргылдарына кырышкен, үшкү чериң ол алган.

Коллективтег кезигүүнери бо чылдыг май мурнуң социалистиг чарыжын улам калдыртып, бүгү улустуң улуг байыралың—май 1-ге талентиг учуражыр дээр шашымын ажаллап турарлар.

Чазакнычларын аразында С. Килиниң өрөнкчилери база бар. Бүдүрүгөниң мурнакчыны, дуржулгалыг чазакныч чылдыг-на ийн кижини чазакны ажалга өөрдөп турар. Оң өөртөсөң 6

кжи чазакнычтың өгө разардарын алганнар.

Кымылмай ажал-ишти бүдүрүп турар продукцияны шынарын улам экижидер болгаш күш-ажылды бүдүрүчүлүгү бидер дээр арга, кураваыларын ажаллап, бодунуң мергежилни улам бичирип турар. 1953 чылда ону комбинаттын дирекция чери чазакнычларын мергежил бидер талзы-биле түр күсөчө чоруткан. Москва хоорайга 9 ай дургузунда өөрдөп, курска дыйнап өрткен кичөөлдерини 4—5 демектерге дужааган, өт-херексел бүдүрүрениң мастери деп тускай атты ол чедип алган.

Чазакнычлар чөпкү үеге чедир улуг-даа, бичирич-даа чыгыш хол-биле хаарылдап, улуг күштү үндүрүп турганнар. Ол ажалды чигедир дугайын дуржулгалыг мастер хөй улаа болуп, эш-өөрү-биле сүмөңдиги тургаш чедипкиниң шиттирлөөн. Ыш хаарылдар улуг станоктарга дөмейлешкен, ыччалла-даа тургузуп талзы-биле бөдүн станок чехте ажаллап өгөлөөн болгаш хаарылдар ажалга ам чазакнычлар улуг күш үндүрбей, хөй үе-шакты камнап ап турарлар.

Улетир комбинаттын коммунистери бүдүрүгөниң мурнакчыны, ак-сеткилдиг, хөй-нигитини чазакнычга боттарының улуг идеялиг көргүзүп, С. И. Килиниң партия өгө организацианың секретарына сонгааннар.

Семен Игнатьевич Килиниң профивелдин кезигүүнүгө киргениңден бээр 20 чыл болуп турар. Бо үеин дургузунда өвөлдиг ажал-чорудулгазына идеялиг кырып, күш-ажылды үелерин көртүрүп турары Совет чазак бидер-биле үелеп көргөс. Бүдүрүгө планнарын күсөдиге массаларын мобилизацияларына болгаш профивелдин ажалыңа идеялиг кырылганы дээр, профивелдерин 50 чымын холбаштыр С. И. Килиниң Чазак Күш-ажылдыг Кымыл Туз өрдөн-биле 1957 чылдыг декабрь 6-да шаңнаан.

Ук өрдөнни бо чылдыг март 27-де облустуком эш Килинге тыбыскаан.

Келген аалчылар орден алганы-биле Килинниң өг-бүзөниңе инак байыры чедирип, аас-кежиктиг чурттаарын болгаш үрүтүңдиг ажалчынын күзөңнөр. Орденниң ээси Төрөн чуртувун моон сонгаарың улам чектелешкини дээр бүгү күжүн бээрни коллективтег мурнуга бүзүрөткөн.

С. МААДЫ.

Уран-шеверлерниң кылыгыларының делгелгези

Часкы дымшаныга үезинде Кымылмай пионерлер бажыныга хоорай школаларының өрөнкчилериниң уран-шевер кылыгыларының делгелгези ажыттыган. Ол болза, школаларыңгы часкы дымшаныга бүрүзүлө чорудар делгелгези болур.

Бо чымын болган секи делгелгези нийти-биле ол школалар болгаш хоорай пионерлер бажыны кырып турар. Коллектив бүрүзү апаа эң-не эки делгелгезиң учуражыр дээр улуг белектелерини кылыганы делгелге керечилеп турар.

Нийти школалар айып-биле алырга № 1, 7 ортумах школаларыңгы делгелгезин чүдүлгөниң сагы хөй болганын аңгыда шынары база тергиниң өки болган. Ол школаларда ажал-бүрү бөлүгүнериниң өки ажаллап, ылангы күш-ажыл кичөөлдериниң бели шынарың эрттип турарың түңгөли делгелгези көрүп болур.

Эрткен чымын бистиң чуртувус делгелгези бир-ле дугай Чарын кымыл эдеричиниң салып үндүргөн. № 1 школаның делгелгезинде габрус шынар борбак шарда көрүчүкү бузуңдузун чымыргаш, оңу долганым кымыл эдеричиниң чоруну турар кылдыр кымып каан. Оң дөүдө электромоторга электри тогун улантарга ол шар-биле калы долганым агазын. Ол школаның 10 «б» класының өрөнкчилери Г. Чурасова бажының электри керекселерин, бажыңа кирерде мээр бээр звокот, лампочка болгаш аш-чөм кылдыр электри талзының разеткамын калбак нийти жок-жок чышырып кылыганы көчүт нарын.

Школада немец дым өөрөнир белгү Герман Демократтыг Республикаыңгы пионерлер-биле чагалыжып турарлар. Оларның бодунда Берлин хоорайыңгы № 12 школаның 7 «б» класының пионер отрядынын чурту болгаш ол-ла отрядтын белгүгө чорутканы республиканың пионерлериниң талстуту база бар.

Бо школалар сиклиң дараан кымып, чагыт бөдүс чурмуларды, чектер, өргөннерини тускай холулар иштинде көргөш асаны база дыка солун. Ол-ла школының 10 «а» класының өрөнкчилери Света Мотоваың кара крел ташинден шокарлап дарап тургаш, нарын палтыны

дарааны шевергин. Делгелгезе чүгө ажал уругларын кылыгыры эмес, өгө класстарыңгы өрөнкчилери база-ла массалык-биле киришкенер. Чажээ, 3 «б» класстың өрөнкчилери Сама Бегин шаңнаакы черлик кижилерини даш, ыш чөпсөң тулуп алган турар кылдыр пластелинден тулуп кылан. Бешин класстың Слава Гроттуң реактивтег самолеттуң моделин алдымниң делгелгези база-ла ака.

Пионерлер бажыныңгы чазакныга бөлүгүмүнү (уугуручүзү И. Бурулдуң) кылган чүдүлгелери бажы иштиниң керекселери көрүчүктүң сонуургалын хаара тулуп турар. ылангы 7-ги класкыңгы Сереза Васильевтиң чымчак диваны; Степа Григорьевтиң хөп шаанын, Вита Тимешконуң чөм бөдөниң кылыгы өөрүчүлөрдүн улуг сонуургалын бөдүрүп турар.

№ 10 ортумах школа хоорай школаларыңгы өң-не аныма. Делгелгезе чүгө ийн улаа кырып турар. Ыччалгажон оларның кылыгыры делгелгезе чыл бүрдө кырып турар школаларыңгыдан ирактэ өки болганын делгелгезе чогуур. Ол школыңгы уругларын чазак, дарап, артып кылган чүдүлгелери делгелгезе хөй. Чажээ, 6-ты класкыңгы Арчумаветтиң чазакны апаанда тумбочкамы, этажера, ортузунда ажаллар хааржаныг. Ыштың көчүт шеверини хонгаала.

№ 7 школының өрөнкчилериниң кылыгыларыңгы чурму чыскаалдын көрүчү дараан эскерип каар. Дымшаныга эгелеп турар олар «Анык пионерлерниң комбинатының» ол-ла кылыгырыңгы школыңгы делгелгези. Ол делгелге школыга тургаш адалелериниң болгаш өрөнкчилериниң-даа талзыңдан улуг үлөсөди алган.

Оң онзагай чүдүл бөдүлгөн айып-биле тус-тус адырлап, чөптө кааны болур. Каш чылдар бурунгаар ол школыны область типографияның коллективни шөкө алган. Школа-биле оларның чоок харылазымын делгелгези тозаргай көрүп болур. Өрөнкчилери типографияга барып, бүдүрүгө практикамы эрттирп, ылангы база парала машиналарыңгы болгаш өскө-даа чехтерге чоруп тургаш, уругларның тиртыгылаан чуруктарыңгы ында

делгези. Чыл бүрүзүлө Кымыл хоорайны төвүңге тургузуптар кааптан каан шивижиги болгаш чунгулар чөр, кымыл бөдүс чурмуларыңгы көрүчүлөрдүн кичөөлгөй хаара тулуп турар. География бөлүгүмүнү кылыгыңгы Сонгу Чуктуң далай оруу дөш аразында «Слеп-кольду», оң кымыл ужуп турар самолеттарын болгаш поляр херелин кытай хаара кылыгы кайгамчык чарам. А оң чымыл маветте кайгамчыгыңгы делгем чурттуң Мурну Чүгү инак, азеиниң ховуну көргөсөн. Ол шыкш школыңгы дашында күш-культура, спорт шөлдү тускай маветте кылыганнар. Ында бүт бөмбүүнүң, хол бөмбүүнүң болгаш баскетбол шөлдү бар.

Өрөнкчилериниң хөй нуруузу интернатта чурттан турар, делгелгезе чып-бүрүп кырып келген. № 2 ортумах школының өрөнкчилериниң кылыгыры бо улаада көчүт эвөш киргенин делгелгези чугула. Ында чүгө дараарыңгы бөлүгү-биле черчение кичөөлүндө 4—5-ке чурал чуруктар делгелгезин. А харың оларның делгелгезиниң чымында № 5 аге школының делгезини чүдүлөр көрүштүг болуп турар.

№ 3 ортумах школа база-ла ыныг байдалыг кырышкен. Олар чүгө хөп дараарыңгы болгаш бажыныңгы бөлүгүмүнү кылыгы чүдүлгелери делгези-биле кызы-дараалгаштыган. Хоорай составыга Вал Булуң-чоокта кирген-даа болза, ында № 12 школа үр үеде туруп келгени кымыл-даа бидилир. Делгелгезе чымын-даа чүдү чорутканы ол школада уругларын күш-ажылы кичиригилгезиниң кошказ керечилеп турар.

Школаларыңгы уран кылыгыларыңгы келир чылда болур делгелгезинге хоорай-да школа бүрүзүңгы кырышкен турарын чедип алыр дээр белектел ажалчыны амгытааштың өгөлөрүниң школыңгы дирекция черлеринге болгаш ында комсомол, пионер организациаларыңгы илетеп каар.

С. МОНГУШ.

Чурунта: Школалар делгелгезиңгы бөр өрөлгөндө.

Фото А. Смагинни.

Редактор Н. С. ШОЯГУ.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Доктаалың даштыкыда канчаар көрүп турары

ТАЙЫНГА БОЛГАШ НИЖИ ТӨРӨЛГӨТӨННИҢ ААС-КЕЖИНГЕ ДУЗАЛЫГ ШИТИПИР

ПЕВНИ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң шиттирлериниң дугайында дымшаныг Кыдыгтың бүгү төп солуннары парлап, атомуг болгаш водородтуг чепсектин шенделерин Совет Эвилели чыгыс талалыг совсады дугайында айтырыңгы талзы-биле Дээди Сөветтин Доктаалыңга база делегейниң бүгү чурттарының парламенттеринге Дээди Сөветтин Кийгырын өскү черлеринде парлап турар.

«Жымынжибао» солун ол дымшаныг «Тайынга болгаш кижин төрөгөтөниң аас-кежинге дузалыг шиттир» деп өгөңиң апаанда парлаан. «Дугубао» солунуң бодунуң өгөңинде онаал делгелгезин болза: «Совет Эвилелиниң шиттири болза, атомуг дайынны кызыншыныңдан кижин төрөгөтөни хостаарыңгы орууга баштайгы бажы. Идролуг чепсектин шенделерин чыгыс талалыг совсады Совет Эвилели шиттирлөөн. Бир эмес АКШ биле Англия ол сандалан ойталап кааптар болза. Совет Эвилели бодунуң айымы чок чорупуң камгааларыңгы кемчелерин ала бээр».

«Атомуг халичестелешкенден кижин төрөгөтөни хостаарыңгы улуг сорууга чедип алырыңгы орууга баштайгы бажы» деп, «Гуанжиңжаовун» өгөңинде делгелген турар. «Совет Эвилелиниң тайбың өгөлөшкөн бүгү чер бөмбүрөөн салгыны. АКШ биле Англия улуг шыгалдаларыңгы мурнуңда болу берген» деп «Бөйчиржибао» солун делгелген.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң сессиязыңгы шиттирлериниң дугайында дымшаныг болгаш Совет Эвилелиниң чазакны чымын составын Улустуң төп радиостандияны кам-даа улаа дамчыткан. Совет Эвилелиниң улуг өгөлөшкөнүгө, атомуг болгаш водородтуг чепсектин шенделерин Совет Эвилели чыгыс талалыг совсады дугайында айтырыңгы талзы-биле ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Доктаалыңга бүгү делегейниң улустары кымыл чок өөрүп четириниң-биле байыр чедирип турар деп «Жымынжибао»

бао» солун мурнуку чүдүндө бичөөн. Ол шиттир бүгү нийти тайынга болгаш кижин төрөгөтөниң аас-кежинге дуза чедирип турар. Ол болза адролуг шенделерин бүгү-нигити совсадыга болгаш чурттар аразында бүзүрөж чорукту тургузарыңгы баштайгы бажы болур.

Атомуг болгаш водородтуг чепсекти бүгү чурттардан чүгө Совет Эвилели адролуг чепсектин шенделерин совсады дугайында дуржулга сонгаарыңгыны чок ат салырыңгы шымы-биле белең.

Атомуг шенделерин өң дүргөн совсадыңгы кошказ дивес күзөңиңкинерин Совет Эвилели салып келгениң «Жымынжибао» онаалап делгелгези. АКШ баштаан барың талалыг куручелер ол күзөңиңкинерге үргүлчү ууруланып турар. Атомуг чепсектин шенделерини совсадыга хамаарыштыр улустарыңгы күзөл-чүдүлдери амылга чедир беттамназының бүгү харыскалыг барың талалыг чурттарга, ылангы АКШ-ка онаалжыр. Совет Эвилели тайыңгы чырыктыңгы оруку ажыткан. Улустар аразында бичирич тайыныңгы тургузар төлөө. Совет Эвилелиниң кийгырыңгыга калтыржып харыскалыг АКШ-ты болгаш Англияңгы чер болганга албаары база адролуг чепсектин шенделерини мөөңө шадга совсадыры өргөжөк чугула.

ДЕЛЕГЕЙГЕ БУЗУРЕЖИР ЧОРУКТУ ТУРГУЗАРЫҢГА ИДИГ БЭЗЭР ШИТИПИР

БЕРЛИН. (СЭТА). Атомуг болгаш водородтуг чепсекти бүгү хевирлериниң шенделерин Совет Эвилели чыгыс талалыг совсады дугайында айтырыңгы талалы-биле ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Доктаалың Герман Демократтыг Республикаыңгы чөвүнүң бүгү кезектери бүгү делегейге тайыныңгы хандырыңгыга тодаргай ажал-херектери-биле идиг бээр деп совет кижилериниң болгаш оларның чазакны күзелниң чок бүзүрөдиг керечил кылдыр хүлөп алган.

Совет Эвилелиниң ол чазакны бажымыңгы дугайында дүргөн шенделер дымшаныг демократтыг Берлинди болгаш республиканың өскө-даа хоорайларының хөй санын бүдүрүлгелериниң коллективтери өөрүшкү болгаш сеткил ханышкыны-биле уткан.

Атомуг болгаш водородтуг чепсектин шенделерин Совет Эвилели чыгыс талалыг совсады-биле холбаштыр ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң хүлөп алган документтери Берлинди демократтыг парламенттиң кичөөлгөйниң төвүндө турар. ГСЧП ТК-ның органы «Неес Дөйчанд» солунуң онаалап делгелгезин болза, Дээди Совет тайының камгааларыңгыч уланган чаз улуг болгаш бүзүрөдиг бажымыңгы дугайында шиттириңгы хүлөп алган болгаш ол үелерин эдеричеге АКШ-ты база Англияны кийгырган. Идролуг чепсектин шенделерин бүгү-нигити совсадыры улустар аразында бүзүрөж чоруктуң байдалын тургузар деп ол солун делгелген.

«Неес Дөйчандың» айтыканыңгы бугаар алырга, бир эмес ГФР-де атомуг чепсектегиңкиңге улангышкын боттаны бээр болза, оң девискээриңге дайын чорудуу болу берген таварылатала ракета-атомуг дайынның шуурган амдырлар чок делгелгезин артырбылаан, нейтрел хонга бээр байдалга Барың Германга кайлаш чок тургузуптар деп, бөдөстөгү кийгырыңгыга Дээди Совет делгелгези. Бодунуң чуртувун салым-чолу дээр сагышпап турар болгаш атомуг чепсектегиңкиңге улуг демсезиң турар миллион-миллион немелтер-биле совет кижилер эп-сеткилин батыштырып турарын ол солун онаалап делгелген.

Ол шиттир үелер-чикез болур болгаш ону бүгү чурттар дөткөрп учурап деп, «Берлинер дейтуң» солун онаалап делгелген.

Совет Эвилелиниң адролуг чепсектин шенделериниң совсады дөңгөңге «Националь-дейтуң» солун байыр чедирбылаан, атомуг дайынның айымыңдан кижин төрөгөтөни чылдыгыңгы болгаш атомуг чепсекти хоругдарыңгы улуг сорууга чедип алырыңгы херезиңге ону чугула салымшкын кылдыр үелеп турар.

Атомуг чепсектиң барың талалык күрүңдөр бир эмес атомуг чепсектиң өлдер бүдүрүрүң үргүлчүлөр болза, Совет Эвилели бодунуң айымы чок чорупуң хандырыңгыга өргөжөк чугула бажымыңгы кылдыр апаарыңгы Берлинди демократтыг паралагы делгелген турар».

Тыва автономнуң областың девискээриниң нийтиниң корум-чурумунуң дүрүмнерин хажытканы дээш харыскага дугайында ажылчы чоннар депутаттарының область Сөвединиң күссөмунуң ШИТИПИРИ

Кымыл хоорай № 165. 1958 чылдыг март 21.

Хоорайларга, районнар тыңтеринге, ажалчы суурларга болгаш көдөңниң чуртаачыларыңгы черлеринге нийтиниң корум-чурумун болгаш айымы чок чорупуң тудар сорууга-биле ажылчы чоннар депутаттарыңгы Тыва область Сөвединиң күссөмунуң шиттирлөөни болза:

- 1. Нийтиниң корум-чурумун болгаш айымы чок чорупуң дүрүмнерин хажытканыга хамаатыларыңгы чыгыс-чаңгыс-биле азы бөдүс болуң алгаш кылган даразыңгы үлөгүлгелерин хамаарыштырар: а) Хорутдаттыңгы черлерге, тодаргайларга кууучуларга, киоскалар чазаныга, магазинер, столовалар иштинге, көрүлө черлериниң фойелеринге (улуг дымшаныр өрөдөринге), көрүчүлөр залдарыңгы болгаш нийтиниң ажылчалыңгы өскө-даа черлеринге спирт чүдүл ижерин. б) театрларга, кинотеатрларга, клубтарга болгаш тапкыларын хоругдан каан өскө-даа черлерге тапкыларын; в) парктарга, театрларга, кинотеатрларга, клубтарга болгаш хөй-нигитиниң өскө-даа черлеринге спирт келгирин; г) дүңгө үеде (дүңгөниң 12 шактыңгы сонуулар) мыт-шамын үндүрүп, чурум үрөс чорукту болгаш РСФСР-ниң кезекче хоойлузуңгы 74 чүдүлүң база «Биче хулган чорук дээр харыскага дугайында» 1956 чылдыг декабрь 19-тагы Чарыктың негелдериниң хамаарышлыг нийтиниң чурумунуң болгаш айымы чок чорупуң эске-даа хажыдышкыныңын.
- 2. Кинотеатрларын, клубтарын, парктарыңгы болгаш хөй-нигитиниң өскө-даа черлериниң ууртуучулары ол черлерге спирт кижилер килерини хоругуру.
- 3. Бо шиттирнин хажытканы дээр оруугуң кижилер хоорай, район Советтериниң күссөмунуң администрациятыңгы комиссияларыңгы дамчытыр харыскага кирер: сагындар, 100 рубльге чедир шифар оңаар азы 30 хонук чедир хуусаа иштинде эдип чазээр күш-ажыла шилер.
- 4. Хөй-нигитиниң корум-чурумунуң үрөкчелерин ол черинге-ле Кымыл хоорайга болза 3 рубль чедир, районнарга—1 рубльге штрафтар өргөңи шадга организациага тыпыср.
- 5. Чурум үрөкчил ол черинге штраф төлөрүңден ойталаан таварылакта штрафтын кемчелги шадганыңгы начальныңгы 3 дакпыр улгатырар.
- 6. Бо шиттирнин күссөдөзиң хайгаараарын Тыва автономнуң областың шадга организациага хүлөлдөр.
- 7. Бо шиттир паралагы үңгениң өгөлөң 15 хонгаңда боттанып өгөлөр болгаш Тыва автономнуң областың бүгү девискээринге ийн чыл дургузунда күштүг болур.

Тыва облустукомунуң даргазының ораалчымы А. КОЗЛЕННО. Тыва облустукомунуң секретары Г. ИВАНОВ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Кымыл, Шетякын куудучу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНЫ: редакторунуң 3—62, редакторуң ораалчымының иштиги информация килдизиниң 3—88, харыскалыг секретарының, культура болгаш амдырал килдизиниң 4—98, партияны амдырал, пропаганда үлетир болгаш транспорт, өдөө ажал-агы килдизиниң 3—68, чага килдизиниң бөлүкчелериниң 3—65.